

Er moet een God zijn. Dat is de conclusie van Gerard Reve. Die conclusie deel ik. Veel dingen in de werkelijkheid zijn te wonderlijk en onverklaarbaar. Dat mensen er belangeloos voor elkaar zijn. Dat mensen de kracht vinden om door te gaan ondanks tegenslag, dat mensen zich inzetten voor het goede doel en naar de positieve dingen blijven kijken. Dat is wonderlijk, dat laat zich niet verklaren met een economisch model, voor wat hoort wat. Er is een appèl dat mensen voelen om er ondanks alle narigheid er weer het beste van te maken. Dat mensen inspiratie vinden om zich in te zetten voor een echte samenleving.

Toch rijst vaak de vraag naar het bestaan van God. Kan dat aangetoond worden. Waar is het geloof eigenlijk op gebaseerd. Het is vraag die past in een nieuwe tijd, een tijd waarin geleidelijk de wetenschap het dominante kader is geworden. De ratio is leidend. Alles moet bewezen worden. 1 en 1 is 2 en niet drie. Die ontwikkeling komt voort uit de Verlichting. De Verlichting heeft de wetenschappelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt. De rede, ongehinderd door morele of religieuze beperkingen. Maar met het rationaliseren kan ook alles langs de wetenschappelijke meetlat worden gelegd. Ook religie. Dan ontstaat de discussie over het bestaan van God, het Godsbewijs. Een vraag die niet is te beantwoorden, omdat het geen wetenschappelijke vraag is.

Omdat een vraag uit het wetenschappelijke domein wordt gesteld in het domein van religie en geloof. Maar vraag en antwoord sluiten niet aan. De vraag is aan andere regels gebonden dan het antwoord. Bij de vraag geldt: is dat zo? Bij het antwoord geldt: wat betekent het? De werkelijkheid vandaag lijkt een-dimensionaal geworden, de ratio, de feiten en het nut tellen, de rest is niet ter zake. Gelukkig is de werkelijkheid nog steeds veelzijdiger. Er is meer dan ratio en feiten. Zelfs de zo rationele wetenschap wordt gedreven door andere krachten. In de wetenschapsfilosofie wordt het schijnbaar rationele proces van de wetenschap ontleed. Het is een spel van belangen en sociale netwerken. Verbaast ons dat? Ook de politiek en het openbaar bestuur worden voor een belangrijk deel bepaald door beeldvorming. Ook dat is geen nieuws. In het bedrijfsleven is er meer dan alleen het getal onder de streep. Zaken doen kan alleen met een gun-factor. Ook hier spelen netwerken een rol. Cultuur en kunst zijn bij uitstek domeinen waarin de taal van de emotie wordt gesproken.

De filosoof Wittgenstein heeft het begrip taalspel geïntroduceerd om verschillen tussen situaties te laten zien. In elke situatie gelden andere spelregels. Zo kun je ook kijken naar verschillen tussen maatschappelijke domeinen. Elk domein heeft een eigen denkkader, codes, normen en waarden en dynamiek. Overall moet je je weer de regels en sociale codes eigen maken, want anders loop je vast.

Na de Verlichting zijn de wetenschap en de ratio maatschappelijk de dominante denkkaders geworden. Dat leidt niet alleen tot vragen die niet beantwoord kunnen worden, maar ook tot verwarring en veel misverstanden. Een voorbeeld is de Bijbel zelf. Het is geen wetenschappelijke tekst. Er staat niet wat er staat. Inzicht geeft de tijd en traditie waarin de teksten zijn geschreven. Dat is die van de joodse traditie waarin de tekst iets is waar mee gewerkt wordt en waarover gesproken en gedebatteerd wordt. Het proces is belangrijk en het leren door te verkennen, door de tekst associatief te gebruiken. In de rabbijnse traditie wordt zelfs gesteld dat als de tekst niet op zeventig manieren kan worden uitgelegd de tekst niet deugt. Dat is een geheel andere opvatting dan de waarheidsvinding en de uiteindelijke betekenis vaststellen. De tekst letterlijk nemen doet afbreuk aan de kracht die de tekst van oorsprong heeft meegekregen. Door de tekst letterlijk te nemen wordt als het ware het wonder uit de Bijbel weggenomen. Wetenschap en religie verdragen zich niet met elkaar. Het ene domein kan geen toetssteen zijn voor de ander. Zij zijn anders.

Er moet een God zijn. Het godsbewijs in wetenschappelijke zin bestaat niet en veel belangrijker, dat is niet nodig. De samenleving laat het zien. Het gaat om, zoals dat in de theologie genoemd wordt: "wandelen met God". Geen reserves over het wel of niet bestaan van God, maar voluit leven in het vertrouwen op God. Geloof doen. De betekenis van geloven is van belang. Wat betekent het voor de praktijk van het dagelijks leven. De orthopraxie, het juiste doen. Misschien wel belangrijker dan de

orthodoxie, het juiste zeggen. Die dagelijkse praktijk staat of valt bij mensen die het appèl willen horen en het goede gaan doen. Een God die alleen God kan zijn met de mensen. Geen almachtige God tegenover de mensen, maar een God die alleen kracht en macht heeft met mensen. Aan ons om dat vertrouwen niet te beschamen. Want als wij in dat vertrouwen leven, bestaat God.